

Pomoc prawna

Anglia i Walia

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Jakie są koszty postępowania sądowego i kto je zazwyczaj ponosi?

Koszty postępowania zależą od charakteru sprawy. Prawnicy (*solicitors*) ponoszą koszty na wyraźne życzenie swoich klientów. Koszty te mogą obejmować honoraria samych prawników, a także takie wydatki jak opłaty sądowe i wynagrodzenie za sporządzenie opinii przez biegłego. W przypadku przyznania pomocy prawnej klienti mogą odzyskać część lub całość tych kosztów od strony przegrywającej, lecz jeżeli przegrają sprawę lub jeżeli strona przegrywająca nie jest w stanie dokonać płatności, sami pokrywają ostatecznie koszty związane z honorarium i wydatkami reprezentującego ich prawnika. Po zakończeniu postępowania sąd orzeka, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy, która strona powinna pokryć koszty procesu. Co do zasady strona przegrywająca sprawę pokrywa koszty poniesione przez stronę wygrywającą, lecz istnieje wiele wyjątków od tej reguły.

2 Na czym polega pomoc prawna?

Poszczególne poziomy pomocy w sprawach cywilnych obejmują:

- pomoc prawną (*legal help*) obejmującą wstępną poradę i pomoc prawną dotyczącą dowolnego problemu prawnego;
- pomoc w sądzie (*help at court*) obejmującą pomoc w sądzie, w przypadku gdy nie jest wymagane pełne zastępstwo procesowe;
- mediację rodzinną, w ramach której niezależny i przeszkolony zawodowy mediator pomaga małżonkom w osiągnięciu porozumienia w takich kwestiach jak:
  - ustalenia dotyczące miejsca zamieszkania dziecka i sposobu utrzymywania kontaktów z dzieckiem po rozstaniu rodziców (czasami zwane ustaleniami dotyczącymi pieczy nad dzieckiem, miejsca zamieszkania dziecka lub kontaktów z dzieckiem);
  - świadczenia alimentacyjne na rzecz dzieci;
  - sprawy majątkowe (na przykład dotyczące mieszkania, oszczędności, emerytury/renty, zadłużenia) oraz
- zastępstwo procesowe w sądzie lub trybunale.

Zastępstwo prawne obejmuje reprezentację strony postępowania lub osoby, która chce wnieść pismo wszczynające postępowanie. Większość pilnych spraw z zakresu prawa rodzinnego i innych spraw, w których można skorzystać z pomocy prawnej, wymaga tego rodzaju pomocy. Ten rodzaj pomocy dostępny jest w dwóch postaciach: pomocy prawnej umożliwiającej ustalenie prawdopodobieństwa wygrania sprawy (*investigative help*) i zastępstwa procesowego (*full representation*).

3 Komu przysługuje pomoc prawna?

Finansowanie z Biura Pomocy Prawnej (Legal Aid Agency, LAA) jest dostępne wyłącznie dla osób, których problem prawny kwalifikuje się do udzielenia pomocy prawnej. Nie stosuje się kryteriów dotyczących narodowości ani miejsca zamieszkania.

Zazwyczaj wymaga się, aby dodatkowo wnioskodawcy:

- mieli niskie dochody, korzystali z świadczeń socjalnych oraz posiadali niewielkie oszczędności i niewielki majątek (kryterium majątkowe), a także
- wykazali zasadność przyznania im pomocy prawnej w świetle okoliczności sprawy (kryterium merytoryczne).

Kryterium majątkowe

Przy ocenie kwalifikowalności do pomocy prawnej LAA bierze pod uwagę sytuację finansową wnioskodawcy. W przypadku zarówno pomocy prawnej, jak i zastępstwa prawnego kryterium majątkowe obejmuje ocenę miesięcznego dochodu brutto wnioskodawcy, jego miesięcznego dochodu netto i kapitału, którym może rozporządzać.

Jeżeli wnioskodawca pobiera określone świadczenia socjalne (tzw. *passporting benefits*), automatycznie spełnia kryterium dotyczące dochodu, przy czym w dalszym ciągu będzie konieczna ocena kapitału, którym dysponuje.

Tego rodzaju świadczenia socjalne obejmują:

- wsparcie dochodu (*income support, IS*),
- zależny od dochodu zasiłek dla bezrobotnych (*jobseeker's allowance, JSA*),
- zasiłek na pokrycie kosztów utrzymania (*universal credit, UC*),
- wyrównanie do dochodu gwarantowanego (*guarantee credit, GC*) jako część wyrównania do emerytury (*pension credit*),
- zależny od dochodu zasiłek dla osób niezdolnych do pracy i wracających do pracy po okresie niezdolności (*employment and support allowance, ESA*).

Jeżeli wnioskodawca otrzymuje wsparcie finansowe, o którym mowa w art. 4 lub 95 ustawy z 1999 r. o imigracji i azylu, z Krajowego Biura ds. Wsparcia w dziedzinie Azylu (National Asylum Support Service, NASS), automatycznie spełnia kryterium dotyczące dochodu i kryterium dotyczące kapitału wyłącznie w przypadku spraw dotyczących imigracji i azylu, w których przyznano pomoc prawną typu *controlled work*, oraz środków zaskarżenia do wyższych trybunałów (*upper tribunals*).

Kryterium majątkowego nie stosuje się w niektórych sprawach, w tym w przypadku:

- wniosków składanych do trybunału zdrowia psychicznego (*mental health tribunal*),
- ustanawiania pieczy nad dziećmi,
- spraw dotyczących uprowadzenia dziecka za granicę.

Kryterium merytoryczne

Przy rozpoznawaniu wniosków o pomoc prawną również stosuje się kryterium merytoryczne, aby ocenić zasadność przyznania pomocy prawnej w świetle okoliczności sprawy.

Dyrektor ds. rozpoznawania wniosków o pomoc prawną (Director of Legal Aid Casework, DLAC) bierze pod uwagę następujące kwestie:

- czy prawdopodobny wynik postępowania jest proporcjonalny do jego kosztów;
- czy sprawa zawiera element szerszej zakrojonego interesu publicznego;
- czy samodzielnie ponoszący koszty, średnio zamożny klient byłby gotowy wydać własne pieniądze na pokrycie kosztów postępowania; oraz
- czy odmowa przyznania pomocy prawnej stanowiłaby naruszenie praw wnioskodawcy.

4 Czy pomoc prawna przysługuje we wszystkich rodzajach postępowań?

Obszary prawa, w których dostępna jest pomoc prawna, określono w części 1 załącznika 1 do ustawy z 2012 r. o pomocy prawnej, skazywaniu i karaniu przestępców.

Należą do nich:

- prawo rodzinne publiczne dotyczące ochrony dzieci;

- prawo rodzinne prywatne dotyczące przypadków, w których istnieją dowody na przemoc w rodzinie lub znęcanie się nad dzieckiem, uprowadzenia dziecka, ochrony przed przymusowym małżeństwem oraz przypadków, w których małoletni jest stroną postępowania;
- zadłużenie zagrażające utratą mieszkania przez dłużnika. Obejmuje to eksmisję z powodu niespłacania kredytu hipotecznego, sądowy nakaz sprzedaży mieszkania oraz ogłoszenie upadłości przymusowej, gdy masa upadłości obejmuje mieszkanie upadłego;
- sprawy mieszkaniowe, gdy istnieje zagrożenie utraty mieszkania lub gdy wnioskodawca jest bezdomny. Obejmuje to sprawy dotyczące posiadania mieszkania, eksmisji, zaniedbania wynajętego mieszkania, gdy powoduje ono poważne ryzyko dla zdrowia lub bezpieczeństwa, pomocy w sytuacji bezdomności i zachowania sprzecznego z zasadami współżycia społecznego;
- opieka społeczna;
- skargi przeciwko organom publicznym;
- zdrowie psychiczne i sprawność umysłowa;
- kontrola sądowa;
- specjalne potrzeby edukacyjne;
- wnioski o udzielenie azylu i odwołania od decyzji w tej sprawie;
- zatrzymywanie cudzoziemców w celu przeprowadzenia kontroli imigracyjnej;
- dyskryminacja;
- zaniedbanie medyczne, wskutek którego dziecko doznało urazu neurologicznego, który wywołał u niego poważne upośledzenie w życiu płodowym, przy porodzie lub w okresie poporodowym;
- sprawy imigracyjne zawierające elementy przemocy w rodzinie, postępowania przed Specjalną Komisją ds. Odwołań od Decyzji w Sprawach Imigracyjnych (Special Immigration Appeals Commission) lub sprawy dotyczące handlu ludźmi lub niewolnictwa, poddaństwa domowego lub pracy przymusowej;
- świadczenia socjalne, lecz wyłącznie w przypadku skarg kasacyjnych (*appeal on a point of law*) do wyższego trybunału, Sądu Apelacyjnego lub Sądu Najwyższego.

W przypadku innych obszarów pomoc prawną można uzyskać pod warunkiem spełnienia kryterium uprawniającego do „wyjątkowego finansowania sprawy” (*exceptional case funding*), przewidzianego w art. 10 ustawy z 2012 r. o pomocy prawnej, skazywaniu i karaniu przestępców.

5 Czy istnieje odrębna procedura odnosząca się do sytuacji wyjątkowych?

Pomoc w sytuacjach wyjątkowych (*emergency help*) jest dostępna na potrzeby nagłego zastępstwa procesowego, na przykład w celu zapewnienia ochrony osób lub ich dzieci przed przemocą w rodzinie.

W sprawach z zakresu prywatnego prawa rodzinnego dotyczących przemocy w rodzinie zazwyczaj konieczne jest, aby wnioskodawca przedstawił dowody wykazujące, że jemu lub jego dzieciom zagrażało niebezpieczeństwo ze strony byłego partnera.

Dowody można pozyskać od:

- sądów,
- policji,
- interdyscyplinarnej konferencji ds. oceny ryzyka (multi-agency risk assessment conference, MARAC),
- instytucji opieki społecznej,
- pracownika opieki zdrowotnej, na przykład lekarza, pielęgniarki, położnej, psychologa lub członka komisji lekarskiej,
- menedżera schroniska,
- służby wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,
- banku, na przykład wyciągi z karty kredytowej, dokumentacja kredytu i wyciągi bankowe,
- pracodawcy lub placówki edukacyjnej lub szkoleniowej,
- świadczeniodawcy.

Doradcy prawni, którzy zawarli umowę o świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej, mogą złożyć wniosek o zastępstwo procesowe w sytuacji wyjątkowej w celu dokonania czynności niecierpiących zwłoki. Na potrzeby bieżących czynności należy jednak złożyć wniosek o pomoc prawną w tradycyjny sposób.

6 Gdzie można uzyskać formularz wniosku o pomoc prawną?

Wszyscy doradcy prawni, którzy zawarli umowę o świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej lub jej nie zawarli, mają obowiązek poinformować swoich klientów o ewentualnej dostępności pomocy prawnej oraz umożliwić im zwrócenie się do osoby udzielającej pomocy prawnej.

Usługi w ramach pomocy prawnej w sprawach cywilnych mogą świadczyć służby udzielające porad telefonicznych Civil Legal Advice (CLA), prawnicy zwani *solicitors* i *barristers* lub organizacje non-profit, które zawarły umowę z Biurem Pomocy Prawnej dotyczącą odpowiedniego obszaru prawa. Osoby udzielające pomocy prawnej można znaleźć online za pomocą wyszukiwarki „Find a solicitor” („Znajdź prawnika”) dostępnej na stronie internetowej Towarzystwa Prawniczego.

Klientów można również kierować do służb udzielających porad telefonicznych CLA w celu wstępnego określenia zakresu pomocy i kwalifikowalności finansowej.

7 Jakie dokumenty należy załączyć do wniosku o pomoc prawną?

Wnioskodawca ma obowiązek przedstawienia następujących informacji w odniesieniu do siebie i swojego partnera (w stosownych przypadkach):

- informacji na temat pobieranych świadczeń – w tym oświadczenia dotyczące świadczeń (*benefits statements*),
- informacji na temat dochodu, oszczędności i wydatków – w tym odcinki wypłaty i wyciągi bankowe,
- krajowych numerów ubezpieczenia.

Wnioskodawca potrzebuje również kopii dokumentów dotyczących sprawy, np.:

- pism sądowych,
- aktów małżeństwa i urodzenia (w sprawach rodzinnych),
- odpowiednich innych pism.

8 Gdzie należy złożyć wniosek o pomoc prawną?

Prawnicy (*solicitors*), którzy zawarli umowę o świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej, składają wnioski w imieniu klientów do Biura Pomocy Prawnej. Informacje o tym, jak znaleźć prawnika, znajdują się powyżej.

9 W jaki sposób można się dowiedzieć o zakwalifikowaniu do uzyskania pomocy prawnej?

Solicitor udziela informacji na temat tego, czy wniosek o udzielenie pomocy prawnej został przyjęty i czy wnioskodawca ma obowiązek uczestniczyć w kosztach.

10 Co należy zrobić w razie zakwalifikowania się do uzyskania pomocy prawnej?

Solicitor udzieli wszystkich niezbędnych porad prawnych na ten temat.

11 Kto wybiera adwokata lub radcę prawnego dla osoby, której przyznano pomoc prawną?

Wyboru dokonuje sam wnioskodawca (zob. powyżej), lecz musi wybrać prawnika (*solicitor*), który zawarł umowę z Biurem Pomocy Prawnej.

12 Czy pomoc prawna obejmuje wszystkie koszty postępowania?

Przyznana pomoc pokrywa wszystkie koszty związane z usługami prawnika, w tym takie wydatki jak opłaty sądowe, przy czym wnioskodawca może być zobowiązany do uiszczania stałej miesięcznej kwoty w zależności od jego sytuacji finansowej.

13 Kto ponosi pozostałe koszty w razie zakwalifikowania się do uzyskania częściowej pomocy prawnej?

Zobacz powyżej.

14 Czy pomoc prawna obejmuje również koszty odwołań?

W przypadku przegrania sprawy kwalifikującej się do udzielenia pomocy prawnej, której nie finansowało LAA, nadal istnieje możliwość złożenia wniosku o pomoc na pokrycie kosztów postępowania apelacyjnego przed sądem wyższej instancji. Należy wówczas spełnić kryterium merytoryczne i kryterium majątkowe.

Jeżeli koszty postępowania pokrywało LAA, istnieje możliwość złożenia wniosku o zmianę treści zaświadczenia o przyznaniu pomocy prawnej (*funding certificate*), tak aby obejmowało ono środek zaskarżenia. Na tym etapie LAA upewni się, czy wnioskodawca nadal spełnia kryterium majątkowe i kryterium merytoryczne.

15 Czy pomoc prawna może zostać cofnięta przed zakończeniem postępowania (lub nawet odwołana po zakończeniu postępowania)?

Jeżeli dochód lub kapitał wnioskodawcy wzrosną w okresie finansowania zastępstwa prawnego, wnioskodawca ma obowiązek niezwłocznie powiadomić o tym LAA, które może wówczas dokonać ponownej oceny jego sytuacji finansowej. W przypadku zmniejszenia się dochodu wnioskodawca może złożyć wniosek o ponowną ocenę jego sytuacji finansowej, wskutek której może dojść do zmniejszenia jego udziału finansowego. Jeżeli wnioskodawca wzbogaci się, na przykład w wyniku odziedziczenia spadku, sprzedaży mieszkania lub wygranej na loterii w okresie korzystania z pomocy prawnej udzielanej przez LAA, może być zobowiązany do pokrycia z tych środków części lub całości kosztów postępowania.

Przyznane finansowanie może ograniczać się do niektórych usług, na przykład sporządzenia opinii w sprawie przez prawnika zwanego *barrister*, i możliwe jest określenie jego górnego limitu. Aby rozszerzyć zakres usług prawnika objętych finansowaniem lub zwiększyć maksymalny koszt takich usług, należy złożyć odpowiedni wniosek za pośrednictwem takiego prawnika.

LAA może wycofać finansowanie, jeżeli jego udzielanie nie jest już zasadne, na przykład gdy wnioskodawca odrzuci racjonalną propozycję ugody lub jeżeli okaże się, że szanse na powodzenie w sprawie są mniejsze niż zakładano. Ma to na celu uniknięcie wydawania środków publicznych w sytuacji, gdy istnieje małe prawdopodobieństwo, że samodzielnie ponoszący koszty klient kontynuowałby sprawę. Jeżeli LAA rozważy wycofanie finansowania, w pierwszej kolejności umożliwi wnioskodawcy wykazanie, dlaczego nie powinno do tego dojść, a jeżeli jednak zapadnie decyzja o wycofaniu finansowania, wnioskodawcy przysługuje prawo do odwołania się od niej do niezależnej komisji zastępców prawnych. W przypadku wycofania finansowania koszty już poniesione przez prawników zostaną pokryte.

Potrącenie za środków uzyskanych w wyniku postępowania (*statutory charge*)

Jeżeli sytuacja finansowa wnioskodawcy poprawi się w wyniku postępowania, może być on zobowiązany do zwrotu części lub całości otrzymanej pomocy prawnej. Po zakończeniu postępowania LAA ma obowiązek odzyskania tych kwot w największym możliwym zakresie. Przede wszystkim LAA uwzględni wszelkie kwoty wpłacone przez wnioskodawcę oraz wszelkie koszty postępowania pokryte przez stronę przeciwną. Następnie LAA odzyska pozostałe saldo ze składników majątku lub środków finansowych odzyskanych lub zachowanych w toku postępowania. Zważywszy że samodzielnie ponoszący koszty klient byłby zobowiązany do zwrotu wszelkich kosztów należnych po dokonaniu takich potrąceń, klient korzystający z pomocy prawnej również powinien być do tego zobowiązany, jeżeli pozwala na to jego sytuacja finansowa. Jeżeli jednak składnikiem

majątku, którym dysponuje wnioskodawca, jest mieszkanie (lub środki finansowe odłożone na zakup mieszkania), istnieje możliwość odroczenia płatności do chwili sprzedaży mieszkania, pod warunkiem że wnioskodawca wyrazi zgody na zapłatę odsetek za okres odroczenia.

16 Czy można zaskarżyć odmowę udzielenia pomocy prawnej?

Prawnik zwany *solicitor* lub doradca prawny, który zawarł umowę o świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej, może odmówić świadczenia usług na rzecz danego klienta. We wspomnianej umowie określono okoliczności, w których możliwa jest odmowa, np. w przypadku konfliktu interesów lub braku dyspozycyjności. Powinni oni wyjaśnić klientowi przyczyny odmowy, lecz od decyzji odmownej nie przysługuje odwołanie.

W przypadku odrzucenia wniosku o udzielenie pomocy prawnej z powodów merytorycznych LAA powiadamia wnioskodawcę o swojej decyzji i przekazuje uzasadnienie. Wnioskodawca ma wówczas czternaście dni na wniesienie odwołania. Odwołanie w pierwszej kolejności rozpoznaje LAA. Jeżeli po rozpoznaniu odwołania LAA uzna, że spełniono kryteria przyznania pomocy prawnej, i zmieni decyzję, uwzględni wniosek/odwołanie i wyda zaświadczenie/zmianę zaświadczenia o przyznaniu pomocy prawnej.

Jeżeli LAA uzna, że nie spełniono kryteriów przyznania pomocy prawnej, i utrzyma decyzję w mocy, przekaże wnioskodawcy i jego prawnikowi uzasadnienie decyzji, informując ich jednocześnie o tym, czy wnioskodawcy przysługuje dalszy środek zaskarżenia do Niezależnego Arbitra ds. Pomocy Prawnej (Independent Funding Adjudicator, IFA).

Jeżeli wnioskodawca wnieśli środek zaskarżenia do IFA, IFA wyda decyzję/zalecenie na podstawie informacji przekazanych w uzasadnieniu środka zaskarżenia oraz obowiązujących przepisów dotyczących pomocy prawnej. W stosownych przypadkach IFA może się skontaktować z wnioskodawcą.

Dodatkowe informacje

Dodatkowe informacje na temat pomocy prawnej są dostępne na stronie internetowej [Gov.UK](https://www.gov.uk).

■ Ostatnia aktualizacja: 12/07/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.